

Sekseverschillen in Radicalisering:
De samenhang van Discriminatie, Autoritaire persoonlijkheid en
Externaliserend gedrag met Radicalisering.

Meike J. Vos, S1214845
Masterscriptie Orthopedagogiek
Universiteit van Leiden

Begeleider: M. Van Geel
Collegejaar: 2012-2013

Samenvatting

In dit onderzoek is nagegaan in hoeverre discriminatie, autoritaire persoonlijkheid en externaliserend gedrag samenhangt met radicalisering. En in hoeverre dit bij jongens en meisjes verschilt. Bij Islamitische jongeren ($N = 68$) in de leeftijd van 14 tot 21 jaar zijn vragenlijsten afgenomen op scholen en in moskeeën.

Meisjes uit dit onderzoek blijken in dezelfde mate te radicaliseren als jongens. Noch zijn er verschillen gevonden tussen jongens en meisjes in discriminatie, autoritaire persoonlijkheid en externaliserend gedrag. Zowel een autoritaire persoonlijkheid, als discriminatie bleek samen te hangen met radicalisatie.

Kernwoorden: radicalisatie, sekseverschillen, moslims

Sekseverschillen in Radicalisering:

De samenhang van Discriminatie, Autoritaire persoonlijkheid en Externaliserend gedrag met Radicalisatie.

Onder radicalisering wordt een toenemende vijandige houding verstaan naar de maatschappij waarin men leeft, waarbij men zich steeds minder kan vinden in de heersende opinie over wat goede waarden en normen zijn voor een samenleving (Vedder & Van Geel, in press). Er zijn verschillende visies hoe het radicalisatie proces verloopt. Vedder en Van Geel (in press) halen het rejection-identification model aan, waarin ervaren discriminatie een katalyserende rol speelt. Een fundamentalistische geloofsovertuiging wordt door Slootman en Tillie (2006) genoemd als één van de dimensies die bijdraagt aan het radicaliseringsproces.

Vanuit verschillende onderzoeken komt naar voren dat ook vrouwen radicaliseren (Koomen & van der Pligt, 2011; Slootman & Tillie, 2006). Vrouwen zouden een belangrijke rol spelen binnen radicale groeperingen (Herman, 2009); en ook onder Nederlandse Islamitische extremisten bevinden zich vrouwen. Er is tot nu toe weinig onderzoek gedaan naar de verschillen tussen jongens en meisjes die radicaliseren aanhangen. Het is denkbaar dat jongens en meisjes verschillen, ook in het radicaliseringsproces. Bij zelfmoordaanslagen werd gevonden dat vrouwen andere drijfveren hebben dan mannen (Jacques & Taylor, 2007). Maar zelfmoordaanslagen of terrorisme zijn niet hetzelfde als radicalisatie. Radicalisatie is een continuüm met als meest gewelddadige uiting terrorisme, maar slechts een klein gedeelte van radicaliserende Islamieten keurt geweld goed (Moskalenko & McCauley, 2009; Slootman en Tillie, 2006).

In de literatuur worden een aantal aanwijzingen gevonden die de verschillen tussen jongens en meisjes in radicalisering zouden kunnen verklaren. Deze zullen hieronder besproken worden.

Mogelijk biedt inzicht in het radicaliseringsproces, en inzicht in de risico- en beschermende factoren die daarop van invloed zijn, handvatten om het radicalisering te voorkomen of bij te sturen. Radicalisatie zorgt voor maatschappelijke onrust en angst. Door angst nemen vooroordelen en vijandigheid ten opzichte van de andere groep toe (Hutchison & Rosenthal, 2011). Angst is een katalyserende factor voor afwijzing en walging en hangt samen met Islamfobie (Choma, Hodson, & Costello, 2011).

Radicalisatie en discriminatie

Discriminatie wordt als een belangrijke factor gezien in het proces van radicalisatie. Hoe meer discriminatie ervaren wordt, hoe groter de behoefte is aan erkenning en hoe belangrijker de Islam wordt (Phalet & Ter Wal, 2004). Slootman en Tillie (2006) vonden dat

discriminatie ontvankelijker maakt voor radicaliserend gedachtegoed. Volgens het rejection identification model (Kunst, Tajamal, Sam, & Ulleberg, 2012) leidt de ervaren discriminatie tot een wij/zij gevoel en daardoor tot polarisatie. Discriminatie lijkt dus van invloed te zijn op radicalisering. Volgens Phalet, van Lotringen en Entzinger (2000) ervaren vrouwen minder persoonlijke discriminatie dan mannen. Zo zouden Iraanse vrouwen zich significant minder gediscrimineerd voelen dan mannen (Te Lindert, Korzilius, van de Vijver, Kroon, & Arends-Tóth, 2008). Dit hangt samen met een positievere beleving van de Nederlandse maatschappij. Angst, vooroordelen en vijandigheid ten opzichte van 'de anderen' lijken een negatieve samenhang te hebben. Door deze houding is er minder contact en wordt er ook weer minder positief naar de andere groep gekeken (Hutchison & Rosenthal, 2011). Doordat vrouwen minder gediscrimineerd worden, zouden zij dus minder ontvankelijk zijn voor radicaliserend gedachtegoed.

Autoritaire persoonlijkheid en radicalisatie

Het begrip autoritaire persoonlijkheid zoals Adorno het in 1950 introduceerde was met name bedoeld om fascistische persoonlijkheidskenmerken te kunnen aantonen. Hoewel deze persoonlijkheidskenmerken uiteindelijk niet zo betrouwbaar bleken (Duckitt & Fisher, 2003; Heaven, 1985), bleef men autoritaire persoonlijkheid zien als een kenmerk van een fundamentalistische, conservatieve houding ten opzichte van de eigen groep en anderen. (Duckitt & Fisher, 2003). Mensen met een autoritaire persoonlijkheid zijn meer bevooroordeeld, ervaren morele superioriteit (Altemeyer, 1998) en vermijden informatie die indruist tegen hun wereldbeeld (Peterson & Duncan, 2007).

Onderzoek naar autoritaire persoonlijkheid wijst uit, dat moslims die hoog scoren op autoritaire persoonlijkheid meer belang hechten aan een traditionele rolverdeling, waarbij voorgeschreven gedragscodes gelden voor mannen en vrouwen (Peterson & Zurbriggen, 2010).

Een autoritaire persoonlijkheid correleert met religieus fundamentalisme en doctrinair geloof (Altemeyer & Hunsberger, 1992). Fundamentalisme, waarbij er slechts één zuivere leer is die belaagd wordt door het kwaad (Altemeyer, 1992), wordt gezien als één van de aspecten die ontvankelijk maakt voor radicaliserende ideeën. Hoewel radicaliserende Islamieten onderling kunnen verschillen, hebben zij volgens Slootman en Tillie (2006) als gemeenschappelijke achtergrond onder andere een fundamentalistisch wereldbeeld. Hiermee bedoelen zij een geloofsovertuiging waarbij de eigen waarheid de enige waarheid is, en het geloof belaagd wordt door de Westerse wereld. Hoewel een autoritaire persoonlijkheid samen blijkt te hangen met terrorisme (Kruglanski & Fishman, 2006); is er geen onderzoek dat dit

persoonlijkheidskenmerk direct aan radicalisatie koppelt. In dit onderzoek zal gekeken worden in hoeverre een autoritaire persoonlijkheid samenhangt met radicaliserend gedachtegoed.

Wat wel onderzocht is, zijn de verschillen tussen autoritaire persoonlijkheid bij mannen en vrouwen. Mannen scoren hoger op autoritaire persoonlijkheid dan vrouwen (Rubinstein, 1995). Een verklaring hiervoor zou kunnen zijn dat mannen meer gericht zijn op sociale hiërarchie en dominantie dan vrouwen (Pratto, Sidanius, Stallworth, & Malle, 1994). Maar de vrouwen die een meer autoritaire persoonlijkheid hebben, zijn geneigd traditionelere man-vrouw verhouding na te streven (Duncan, Peterson, & Ax, 2003). Mogelijk biedt dit persoonlijkheidskenmerk een aanknopingspunt waarom jongens vaker radicaliseren dan meisjes.

Externaliserend gedrag en radicalisering

Het is denkbaar dat mensen die extreem externaliserend gedrag vertonen (waar agressie onder valt) ook eerder radicaliserende ideeën aan zouden hangen, waarbij het kwaad bestreden zou moeten worden. In de literatuur worden kleine aanwijzingen gevonden dat externaliserend gedrag van invloed zou kunnen zijn op radicalisering. Woede en onzekerheid zouden de motivators zijn om aan te sluiten bij een radicaliserende groep (Meertens, 2006). Koomen en Van der Pligt (2006) geven agressie als één van de mogelijke oorzaken dat mannen vaker radicaliseren dan vrouwen. Mannen nemen meer risico's, zijn assertiever (Schmitt, Realo, Voracek, & Allik, 2008); en mannen zouden meer beïnvloed worden door impulsiviteit en zouden meer risico's nemen. Dit risicovolle gedrag wordt ook wel gezien als één van de redenen dat mannen meer radicaliseren (Byrnes, 1999). Mogelijk speelt de mate van externaliserend gedrag dus een rol in radicalisatie.

Het is algemeen aangenomen dat vrouwen minder externaliserend gedrag laten zien. Dit wordt ook door onderzoek bevestigd (Stevens, Vollebergh, Pels, & Crijnen, 2005). Hoewel er ook onderzoek is dat daar een nuancering in aanbrengt. Archer (2004) vond dat jongens agressiever zijn dan meisjes, maar niet verschillen in gemeten woede. Wanneer gekeken wordt naar de Islamitische samenleving, blijkt dat Marokkaanse jongeren in Nederland veelvuldig externaliserend gedrag laten zien; jongens vaker dan meisjes. (Stevens et al, 2005).

Onderzoeksvragen

De hoofdvraag waarop in dit onderzoek antwoord gegeven zal worden is: radicaliseren jongens vaker dan meisjes? En: wat zijn mogelijke oorzaken hiervan? Deze hoofdvraag is opgesplitst in deelvragen.

1. Hangen discriminatie samen met meer of minder radicaliseren?
 - a. Ervaren meisjes meer of minder discriminatie dan jongens?
 - b. Hangt ervaren discriminatie samen met radicalisatie?
2. Zijn er verschillen in de mate van autoritaire persoonlijkheid en is dit een voorspeller van de mate van radicalisatie?
 - a. Hebben jongens vaker een autoritaire persoonlijkheid dan meisjes?
 - b. Hangt deze persoonlijkheid samen met toename radicalisering?
3. Zijn er verschillen in externaliserend gedrag en is dit een voorspeller van de mate van radicalisatie?
 - a. Scoren jongens hoger op externaliserend gedrag dan meisjes?
 - b. Hangt externaliserend gedrag samen met radicalisatie?

Methode

Participanten

Op scholen en in moskeeën in Zuid- en Noord Holland zijn jongeren geworven om een vragenlijst in te vullen. Er hebben in totaal 68 jongeren (29 jongens, 39 meisjes) meegedaan in de leeftijd 14 tot 21 jaar (jongens $M = 17.6$, $SD = 1.45$, meisjes $M = 17.4$, $SD = 1.25$).

In deze zelfrapportage geeft het grootste gedeelte van de participanten aan lager opgeleid te zijn (88% VMBO/MBO, 12% HAVO/VWO).

De meeste jongeren zijn in Nederland geboren ($N = 51$) en van de tweede generatie. Slechts twee vaders en drie moeders zijn zelf ook in Nederland geboren. Zo'n 26% heeft (een) ouder(s) uit Turkije, 46% (een) ouder(s) uit Marokko. 95,6% Procent van de ondervraagden geeft aan Moslim te zijn.

Meetinstrumenten

Jongeren hebben meerdere vragenlijsten ingevuld over radicalisatie, discriminatie, autoritaire persoonlijkheid en externaliserend gedrag. Met een Likertschaal van 3-5 antwoordmogelijkheden. Variërend van *'helemaal mee oneens'* tot *'helemaal mee eens'*.

Er is geen gevalideerde vragenlijst beschikbaar om radicalisatie te meten. Hiervoor is voor dit onderzoek een vragenlijst ontwikkeld. Deze vragenlijst bestond uit 15 meerkeuzevragen, bijvoorbeeld: "De wereld zou beter zijn als iedereen zich aan de wetten uit de Koran hield." Op een 5-punts Likertschaal konden respondenten aangeven in hoeverre zij het met het standpunt eens waren (1 = weinig radicaal gedachtegoed en 5 = hogere mate van radicalisatie). De betrouwbaarheid van deze vragenlijst blijkt voldoende, de items hebben interne consistentie. In het huidige onderzoek was de Cronbach alpha coëfficiënt .97.

Ook het construct discriminatie is gemeten met een ongevalideerde vragenlijst. Aan de hand van 12 vragen, zoals bijvoorbeeld: “Als ik ga werken zal ik discriminatie ervaren omdat ik moslim ben”, konden respondenten op een 5-punts Likertschaal aangeven in hoeverre zij gediscrimineerd worden (1 = weinig discriminatie en 5 = veel discriminatie). Cronbachs alpha binnen dit onderzoek was .90.

Autoritaire persoonlijkheid is gemeten met de verkorte 'Right-Wing-Authoritarianism-scale' (RWA). Deze schaal bevat een goede interne consistentie en validiteit (Zakrisson, 2005). In dit onderzoek was Cronbachs alpha .97. Respondenten konden bijvoorbeeld aangeven in hoeverre zij het eens zijn met de stelling dat “Ons land een sterke leider nodig heeft om de radicale en immorele stromingen in de huidige maatschappij te vernietigen”. Deze vragenlijst heeft een 5-punts Likertschaal (1 = weinig autoritaire kenmerken en 5 = veel autoritaire persoonlijkheidstrekken).

Voor externaliserend gedrag is de subschaal ‘gedragsproblemen’ van de ‘Strengths and Difficulties Questionnaire’ (SDQ) gebruikt. De betrouwbaarheid en begripsvaliditeit van deze vragenlijst heeft het Nederlands Jeugd Instituut (NJI) in 2007 als voldoende beoordeeld. De criteriumvaliditeit is weinig onderzocht en daardoor als onvoldoende beoordeeld (NJI, 2013). Binnen dit onderzoek was de Cronbachs alpha .91. Een voorbeelditem is; “Ik vecht vaak. Het lukt mij andere mensen te laten doen wat ik wil”. Externaliserend gedrag is gemeten met een 5-punts Likertschaal met vragen als; (1 = weinig externaliserend gedrag en 5 = hoge mate van externaliserend gedrag).

Procedure

Op scholen en in moskeeën hebben de participanten op vrijwillige basis meegedaan aan het onderzoek. Zij zijn in de klassen en na de dienst in de moskee benaderd door de onderzoekers met de vraag of zij mee wilden werken. Er is hen verteld dat het gaat om een anoniem onderzoek naar hun visie op meerdere aspecten. De vragenlijst werd in een aparte ruimte in groepjes door de respondenten zelfstandig ingevuld. Er was een onderzoeker in de ruimte aanwezig om eventuele vragen te beantwoorden. Het invullen van de vragenlijst nam ongeveer 25 minuten in beslag, respondenten hadden de mogelijkheid om het onderzoek af te breken.

Resultaten

De ruwe data zijn per vragenlijst omgezet in een totaalscore. De gevonden uitkomsten op radicalisatie, discriminatie, autoritaire persoonlijkheid en externaliserend gedrag bleken allemaal normaal verdeeld te zijn. Er was geen sprake van uitbijters. Van sommige

deelnemers ontbraken enkele scores. Gezien de te gebruiken toetsen is ervoor gekozen om deze deelnemers middels ‘exclude cases listwise’ niet in de analyses mee te nemen.

Door de verschillende groepen op basis van geslacht te vergelijken met de t-toets voor onafhankelijke steekproeven is gekeken of jongens en meisjes van elkaar verschillen. Er zijn geen significante verschillen gevonden tussen jongens en meisjes bij radicalisering $t(49) = .004$, $p = .63$, discriminatie $t(63) = .006$, $p = .53$, autoritaire persoonlijkheid $t(-.39) = .008$, $p = .70$ en externaliserend gedrag $t(-.82) = .01$, $p = .41$. Zoals weergegeven in Tabel 1 zijn er slechts kleine verschillen tussen jongens en meisjes op de verschillende constructen, waarbij er sprake is van een normale verdeling van de steekproef.

Tabel 1

Beschrijvende statistieken van jongens (N = 29) en meisjes (N = 39) voor de variabelen radicalisatie, discriminatie, autoritaire persoonlijkheid en externaliserend gedrag.

		M	SD	ZSkewness	ZKurtosis	Kolmogorov Smirnov	Missing	Outlier
Radicalisering	Jongens	3.280	.0744	-.053	.200	.118	3	0
	Meisjes	3.240	.0637	1.160	-.713		2	0
Discriminatie	Jongens	3.296	.2089	.064	.652	.055	3	0
	Meisjes	3.142	.1660	.479	-.983		2	0
Autoritaire persoonlijkheid	Jongens	3.122	.0559	.693	-.408	.083	3	0
	Meisjes	3.044	.0532	.789	-.387		2	0
Externaliserend gedrag	Jongens	1.439	.3585	1.234	-.874	.129	3	0
	Meisjes	1.758	.0584	2.680	.918	.163	2	0

Om te kijken of er samenhang is tussen discriminatie, autoritaire persoonlijkheid, externaliserend gedrag en radicalisering is gekeken naar de correlaties. Van multicollineariteit lijkt geen sprake te zijn. Discriminatie en autoritaire persoonlijkheid correleren positief met radicalisering, zoals te zien in Tabel 2. Discriminatie lijkt marginaal significant samen te gaan met een hogere mate van radicalisatie (klein effectgrootte) en een autoritaire persoonlijkheid hangt significant samen met meer radicaliserend gedachtegoed. Er is sprake van een gemiddelde effectgrootte. Externaliserend gedrag en radicalisering hebben een negatief verband. Daarbij is een niet significant, negatief verband gevonden.

Sekseverschillen in Radicalisering

Tabel 2

Pearsons correlaties tussen discriminatie, autoritaire persoonlijkheid, externaliserend gedrag en radicalisering

	Radicalisering	Discriminatie	Autoritaire persoonlijkheid	Externaliserend gedrag
Radicalisering				
Discriminatie	.289*			
Autoritaire persoonlijkheid	.484**	.181		
Externaliserend gedrag	-.149	.051	-.261	

*. $P < 0.05$ level (2-zijdig).

Door een multiple regressieanalyse is gekeken in hoeverre discriminatie, een autoritaire persoonlijkheid en/of externaliserend gedrag de mate van radicalisatie kunnen voorspellen. Voorafgaand aan de analyses zijn de assumpties zoals normale verdeeldheid, lineair verband, multicollineariteit en homoscedasticiteit getoetst. Voor het gehele model is radicalisatie voor 29% (R^2 square 29.0) te verklaren vanuit discriminatie, autoritaire persoonlijkheid en externaliserend gedrag. Zoals af te lezen in Tabel 3 levert een autoritaire persoonlijkheid de grootste unieke verklarende bijdrage aan radicalisering. Dit resultaat is significant. Ook discriminatie kan radicalisatie voor een deel verklaren, hoewel dit resultaat een marginaal significantie niveau heeft. Externaliserend gedrag lijkt niet van invloed te zijn op radicalisering.

Tabel 3

Unieke verklarende bijdrage van discriminatie, autoritaire persoonlijkheid en externaliserend gedrag op radicalisering.

	B	Std. Error	Beta	t	Sig.	Correlations			Collinearity Statistics	
						Zero- order	Partial	Part	Tolerance	VIF
(Constant)	1.405	.512		2.744	.008					
Discriminatie	.080	.042	.216	1.928	.059	.292	.243	.211	.956	1.046
Autoritaire persoonlijkheid	.540	.145	.434	3.735	.000	.493	.437	.410	.956	1.046
Externaliserend gedrag	-.068	.107	-.074	-.644	.522	-.177	-.083	-.071	.921	1.086

Discussie

Dit onderzoek is uitgevoerd om te achter halen of jongens vaker radicaliseren dan meisjes. En in hoeverre discriminatie, autoritaire persoonlijkheid en externaliserend gedrag samenhangt met radicalisering. Er zijn in deze steekproef ($N = 68$) geen significante verschillen gevonden tussen jongens en meisjes. Dat geldt zowel voor radicalisering, als voor discriminatie, autoritaire persoonlijkheid en externaliserend gedrag. Dit komt niet overeen met de verwachtingen vanuit het theoretisch kader.

Radicalisering bij jongens én meisjes verklaard

Gevonden is dat jongens en meisjes niet verschillen in radicaliserend gedachtegoed. Mogelijk gaat het hier om een groep gematigde radicalen. Meisjes zouden in deze groep net zo goed vertegenwoordigd kunnen zijn als hun mannelijke leeftijdsgenoten. Met name jongens zouden een prominenter aandeel hebben en meer extreem gedachtegoed ontwikkelen. De traditionele man-vrouw verdeling kan hierin een rol spelen. Aslam (2010) stelt dat vrouwen wel betrokken zijn bij radicale conservatieve groeperingen, maar dat de mannen over het algemeen de leiding hebben.

Een andere mogelijke verklaring is een emancipatiebeweging binnen de radicalisering. Sinds de jaren '90 nemen vrouwen een steeds belangrijkere plek in binnen Jihad groeperingen. Buijs (2002) rapporteert dat meisjes in toenemende mate radicaliseren, maar daarbij nog minder betrokken zijn bij gewelddadige acties.

In de literatuur zijn aanwijzingen gevonden dat eergevoel van invloed is op radicalisatie (Demant, 2005; Koomen & Van der Pligt, 2009). Het gevoel in de eer gekrenkt te zijn en dit te moeten vergelden, is binnen de Islam zowel voor mannen als vrouwen een belangrijke culturele waarde, ook binnen de huidige generaties. Maar vooral jongens zijn verantwoordelijk de Islamitische waarden en normen te beschermen, te verdedigen en eventueel te vergelden (Demant, 2005). Dit zou ook kunnen verklaren waarom er voornamelijk mannelijke terroristen zijn (Gonzalez-Perez, 2008).

Het opleidingsniveau (88% lager opgeleid) kan van invloed zijn geweest op deze gelijke verdeling tussen radicaliserend gedachtegoed bij deze jongens en meisjes. Lager opgeleide vrouwen hebben meer fundamentalistische en traditionele overtuigingen (Blayder & Linzer, 2006). Deze fundamentalistische overtuiging wordt door Slootman en Tillie (2006) gezien als de religieuze dimensie van radicalisering.

Autoritaire persoonlijkheid bij jongens én meisjes verklaard

Er is geen verschil gevonden tussen jongens en meisjes in autoritaire persoonlijkheid. Terwijl uit eerdere onderzoeken blijkt dat jongens vaker een autoritaire persoonlijkheid hebben dan meisjes (Rubinstein, 1995). Wat kan het verschil in deze populatie verklaren? Zoals in de inleiding al genoemd, prefereren mensen met een autoritaire persoonlijkheid een maatschappij met genderspecifieke, traditioneel verdeelde rollen (Heaven, 1985; Peterson & Zurbriggen, 2010). Traditioneel gelovigen hebben een autoritairdere persoonlijkheid dan niet gelovigen (Altemeyer & Hunsberger, 1992). Mogelijk sluit het Islamitische wereldbeeld aan op de standpunten die horen bij een autoritaire persoonlijkheid. Binnen de Islamitische cultuur wordt een traditionele rolverdeling aangehangen, waarbij de man een hogere positie heeft dan de vrouw. In deze culturen worden kleinere verschillen in persoonlijkheidskenmerken gevonden dan in culturen waar man en vrouw aan elkaar gelijk zijn (Schmitt et al., 2008). Bevestiging dat moslims hoger scoren op autoritaire persoonlijkheid dan andere gelovigen werd gevonden bij een onderzoek naar Indonesische moslims (Ji & Ibrahim, 2007). Fish (2002) stelt dat de autoritaire persoonlijkheid veelvuldig voorkomt binnen de Islamitische gemeenschap en wijt dit aan de ondemocratische regimes in deze landen. Ook van Nederlandse Marokkanen en Turken is gevonden dat zij minder afwijzend zijn dan hun autochtone peers naar autoritarisme, het tegenovergestelde van een democratische staat (Phalet et al., 2000).

Discriminatie bij jongens én meisjes verklaard

De meisjes uit dit onderzoek rapporteren net zoveel discriminatie als de jongens. Mogelijk ervaren meisjes minder persoonlijke discriminatie maar evenveel discriminatie van de groep. Moslims als groep worden veelvuldig negatief afgeschilderd in de media. Dit zou van invloed zijn op een toename van verbale discriminatie van deze groep. (Shadid, 2005) Meisjes rapporteren minder fysieke discriminatie, maar zouden evenveel verbale discriminatie ervaren als jongens (Phalet et al., 2000). De positieve spiraal, genoemd in de inleiding, waarbij meisjes minder discriminatie ervaren en daardoor ook een positievere beleving hebben van de Nederlandse maatschappij (Te Lindert et al., 2008) lijkt voor deze meisjes van 16 tot 21 jaar niet (meer) te gelden.

Externaliserend gedrag bij jongens én meisjes verklaard

Dat jongens en meisjes niet verschillen op gerapporteerd externaliserend gedrag was niet verwacht vanuit eerder onderzoek. Een mogelijke verklaring kan gezocht worden in de samenstelling van de vragenlijst. De jongeren in dit onderzoek moesten meerdere vragenlijsten invullen en de rapportage van externaliserend gedrag was de laatste lijst.

Mogelijk heeft dit de uitkomst beïnvloed. Knäuper en Schwarz (aangehaald door Standing & Shearson, 2010) hebben aangetoond dat de volgorde van vragenlijsten van invloed is op de uitkomst.

De invloed van discriminatie, autoritaire persoonlijkheid en externaliserend gedrag op radicalisatie

Hoewel jongens en meisjes dus vergelijkbaar scoren op de gemeten constructen, en er dus geen verklaring gezocht hoeft te worden waarom meisjes minder radicaliseren, is toch gekeken of deze constructen op enige manier samenhangen met radicalisering. In de inleiding is onderbouwd hoe discriminatie, autoritaire persoonlijkheid en externaliserend gedrag samen zouden kunnen hangen met het radicaliseringproces.

Een autoritaire persoonlijkheid blijkt samen te hangen met meer radicalisatie. Hierbij is een gemiddelde effectgrootte gemeten. Deze persoonlijkheid, gekenmerkt door een conservatieve houding en een fundamentalistisch wereldbeeld zou dus ontvankelijker kunnen maken voor radicaliserend gedachtegoed. Uit de multiple regressie analyse blijkt een autoritaire persoonlijkheid de beste voorspeller van de drie gekozen constructen om radicalisatie te verklaren.

Dat autoritaire persoonlijkheid de sterkste samenhang heeft, impliceert dat niet zozeer omgevingsinvloeden ontvankelijk maken voor radicaal gedachtegoed, maar de kenmerken van de persoon zelf van cruciaal belang zijn in radicaliseringprocessen. Zoals verwacht vanuit de literatuur prefereren mensen met een autoritaire persoonlijkheid een fundamentalistische kijk op de maatschappij waarin de ene groep morele superioriteit heeft over de ander (Altemeyer, 1998; Duckitt & Fisher, 2003). Dat terroristen vaak een autoritaire persoonlijkheid te hebben, was al met wetenschappelijk onderzoek aangetoond (Kruglanski & Fishman, 2006). In dit onderzoek zijn deze persoonskenmerken voor het eerst direct in verband gebracht met radicalisatie.

Wanneer jongeren meer discriminatie ervaren, scoren zij iets hoger op radicalisering. Er is sprake van een kleine effectgrootte. Ook discriminatie heeft een unieke verklarende waarde voor radicalisatie. Dit effect is marginaal significant en ervaren discriminatie lijkt, zoals verwacht (Kunst et al., 2012; Slootman & Tillie, 2006), een rol te spelen in het ontwikkelen van radicaliserend gedachtegoed, conform het rejection identification model (Vedder & Van Geel, in press).

Externaliserend gedrag hangt niet samen met radicalisering: er werd een niet significant, zeer klein, negatief effect gevonden. De aannames van Koomen en Van der Pligt

(2006) en Meertens (2006) dat woede en agressie één van de oorzaken van radicalisering zouden kunnen zijn, worden niet door dit onderzoek bevestigd.

Het eerste gedeelte van de hypothesen kan verworpen worden. Jongens verschillen niet van meisjes in gerapporteerde radicalisatie, discriminatie, autoritaire persoonlijkheid en externaliserend gedrag. Het tweede gedeelte van de hypothesen, of de genoemde constructen samen hangen met radicalisering, kan aangenomen worden voor autoritaire persoonlijkheid en discriminatie.

Beperkingen

Hoewel dit onderzoek nieuw licht werpt op radicalisering onder jongens en meisjes, zijn er ook beperkingen. Het gaat om een relatief kleine steekproef, waarbij voornamelijk lager opgeleiden hebben meegedaan. Mogelijk liggen de verdelingen onder hoger opgeleide Islamieten anders.

De vragenlijsten gebruikt om radicalisatie en discriminatie te meten, hadden weliswaar een hoge gemeten betrouwbaarheid, maar zijn ongevalideerd en voor dit onderzoek ontwikkeld.

Er kan niet met zekerheid gesteld worden dat de aangetoonde verbanden causaal zijn. Hoewel in de literatuur discriminatie en autoritaire persoonlijkheid als risicofactor voor radicalisering worden genoemd, zou het ook kunnen dat radicalisatie de oorzaak is van meer discriminatie of autoritairdere standpunten. Het is denkbaar dat een geradicaliseerd persoon door het doctrine wereldbeeld (Peterson & Duncan, 2007) bevestiging zoekt dat Moslims meer gediscrimineerd worden. Of dat vanwege opvattingen en uiterlijke kenmerken een radicaal persoon daadwerkelijk meer gediscrimineerd wordt.

Omdat een zelfrapportage vragenlijst is gebruikt, kan er sprake zijn van een vertekening door sociaal wenselijke antwoorden (Rovers & Wouters aangehaald door Verstraete, Maes, & Hublet, 2008).

Door de afname van de vragenlijsten in moskeeën is het mogelijk dat in deze steekproef meer actieve gelovigen vertegenwoordigd zijn, waardoor een vertekend beeld kan zijn ontstaan van de populatie.

Aanbevelingen onderzoek

In de inleiding werd al gesteld dat meisjes ook radicaliseren (Herman, 2009; Slootman & Tillie, 2006) maar minder vaak dan jongens. Nu blijkt dat meisjes dat in dezelfde mate lijken te doen als jongens, is het radicaliseringprobleem mogelijk dus breder dan tot nu toe werd aangenomen. Wenselijk is om radicaliseringprocessen en de verschillen tussen jongens en meisjes in een grotere, meer diverse steekproef nogmaals te onderzoeken. Een eenduidig

model van risicofactoren voor radicalisatie, brengt eenheid in de wetenschappelijke standpunten die nu vaak nog uiteen lopen. Daarnaast zou een gevalideerde vragenlijst onderzoek naar radicalisatie ten goede komen.

Dit onderzoek brengt de autoritaire persoonlijkheid voor het eerst direct in verband met radicalisering. Aangezien de stabiliteit van deze persoonlijkheidskenmerken aangetoond is (Heaven, 1985), impliceert dit dat er een groep is die vanuit hun persoonlijkheidskenmerken ontvankelijker is voor radicaliserend gedachtegoed. Maatschappelijke preventieve programma's en beleidsmatige interventies kunnen deze persoonlijkheidskenmerken niet veranderen. Wel kan vanuit dit gegeven een risicoprofiel worden opgesteld waarin behalve omgevingsinvloed ook persoonlijkheidskenmerken kunnen worden opgenomen.

Dat de autoritaire persoonlijkheid meer voorkomt onder moslims is opvallend en is mogelijk te wijten aan de ondemocratische regimes in de landen van herkomst (Fish, 2002). Wanneer moslims in Nederland zichzelf beter vertegenwoordigd zien en hun democratische stem gehoord zien, zou de behoefte aan autoritair leiderschap en sterke hiërarchische structuur kunnen afnemen.

Hoewel de unieke bijdrage van discriminatie aan het proces van radicalisatie kleiner is dan een autoritair persoonlijkheidskenmerk, biedt deze factor wel aanknopingspunten tot het voorkomen van radicalisatie. Door contact tussen moslims en autochtonen te bevorderen, nemen vijandigheid, angst en vooroordelen af (Hutchison & Rosenthal, 2011). Door discriminatie en polarisatie tegen te gaan, is er minder klimaat voor radicalisatie, zoals door meerdere auteurs bepleit is (Demant, Slootman, Buijs, & Tillie, 2008; Kunst et al., 2012; Vedder & Van Geel, in press). Daarbij zouden zowel de orthodoxe als meer liberale moslims een stem moeten krijgen. Van de eerste groep is het voor belang dat zij ervaren dat het Islamitische geloof niet bedreigd wordt, maar een plek heeft binnen de samenleving. Uitspraken, bijvoorbeeld van Geert Wilders, dragen bij aan het beeld dat de Islam een strijdpunt is en werkt polariserend. Maar ook de meer liberale moslims zouden een stem moeten krijgen. De media kan hierin een belangrijke rol spelen. Wanneer de Islam of moslims in de media genoemd worden, is het vaak negatief (Shadid, 2005). Hierdoor wordt het wij-zij gevoel versterkt, ook bij de allochtone bevolking. Al deze processen dragen bij aan discriminatie en dus aan toenemend risico op radicalisatie.

Toch zal radicalisatie nooit helemaal uitgebannen kunnen worden. Er zullen altijd radicale moslims blijven. Het is zaak te voorkomen dat deze groep expansief toeneemt.

Literatuurlijst

- Altemeyer, B. (1998). The other “authoritarian personality”. *Advances in Experimental Social Psychology*, 30, 47–92.
- Altemeyer, B. & Hunsberger, B. (1992). Authoritarianism, religious fundamentalism, quest, and prejudice. *International Journal for the Psychology of Religion*, 2, 113-133.
- Archer, J. (2004). Sex differences in aggression in real-world settings: A meta-analytic review. *Review of General Psychology*, 8, 291-322.
- Aslam, M. (2010). ‘New vulnerabilities’ of muslim women in the age of terror: The case of the red mosque siege in Islamabad, Pakistan. *Totalitarian Movements and Political Religions*, 11, 417-434.
- Blaydes, L. & Linzer, D. A. (2006). The political economy of women's support for fundamentalist Islam. *World Politics*, 60, 576-609.
- Buijs, F. J. (2002). *Democratie en terreur. De uitdaging van het islamitisch extremisme*. Amsterdam: SWP.
- Byrnes, J. P., Miller, D. C & Schafer, W. D. (1999). Gender differences in risk taking: A meta-analysis. *Psychological Bulletin*, 125, 367-383.
- Ji, CH. & Ibrahim, Y. (2007). Islamic religiosity in right-wing authoritarian personality: The case of Indonesian muslims. *Review of Religious Research*, 49, 128-146.
- Choma, B. L., Hodson G. & Costello, K. (2011). Intergroup disgust sensitivity as a predictor of Islamophobia: The modulating effect of fear. *Journal of Experimental Social Psychology*, 48, 499-506.
- Demant, F. A. (2005). “Islam is inspanning”. *De beleving van de islam en de sekseverhoudingen bij Marokkaanse jongeren in Nederland*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.
- Demant, F. A., Slootman, M., Buijs, F. & Tillie, J. (2008). Teruggang en uittreding: Processen van deradicalisering ontleed. *IMES, Universiteit van Amsterdam*. Verkregen op 29-5-2013 van <http://dare.uva.nl/document/337309>
- Duckitt, J. & Fisher, K. (2003). The impact of social threat on worldview and ideological attitudes. *Political Psychology*, 24, 199-222.
- Duncan, L. E., Peterson, B.E. & Ax, E. (2003). Authoritarianism as an agent of status quo maintenance: Women’s careers and family lives. *Sex roles*, 49, 619-630
- Fish, S. M. (2002). Islam and authoritarianism. *Cambridge University Press*, 55, 4-37.
- Gabriel, W. L., Gardner, S. & Lee, A. L. (1999). “I” value freedom, but “we” value

- relationships; Self-construal priming mirrors cultural differences in judgement. *Psychological Science*, 4, 321-326.
- Gonzalez-Perez, M. (2008). Women and terrorism: Female activity in domestic and international terror groups. *Women's Rights Law Reporter*, 31, 286-298.
- Heaven, P. C. L. (1985). Construction and validation of a measure of authoritarian personality. *Journal of Personality Assessment*, 5, 545-551.
- Herman, S. (6 maart 2009). *Keynote Address Women and terrorism*. Gepresenteerd op Women's rights law reporter 40th anniversary symposium, Newark, New Jersey, U.S. Verkregen op 24-4-2013 van <http://www.heinonline.org/HOL/Page?page=258&handle=hein.journals%2Fworts31&collection=journals>
- Hutchison, P. & Rosenthal, H. E. S. (2011). Prejudice against muslims: Anxiety as a mediator between intergroup contact and attitudes, perceived group variability and behavioural intentions. *Ethnic and Racial Studies*, 1, 44-61.
- Jacques, K. & Taylor, P. J. (2007). Male and female suicide bombers: Different sexes, different reasons? *Studies in conflict & terrorism*, 31, 304-326.
- Koomen, W. & van der Pligt, J. (2009). *Achtergronden en determinanten van radicalisering en terrorisme*. Onderzoeksinstituut Psychologie, Universiteit van Amsterdam. Verkregen op 21-4-13 van <http://dare.uva.nl/document/215089>
- Koomen, W. & van der Pligt, J. (2011). *Polarisatie, radicalisatie en terrorisme*. Den Haag: Boom Juridische Uitgevers.
- Kunst, J. R., Tajamal, H., Sam, D. L. & Ulleberg, P. (2012). Coping with Islamophobia: The effects of religious stigma on muslim minorities' identity formation. *International Journal of Intercultural Relations*, 36, 518-532.
- Meertens, R. W., Prins, Y. R. A., & Doosje, B. (2006). *In iedereen schuilt een terrorist. Een sociaal-psychologische analyse van terroristische sekten en aanslagen*. Schiedam: Scriptum.
- Moskalenko, S. & McCauley, C. (2009). Measuring political mobilization: The distinction between activism and radicalism. *Terrorisme and Political Violence*, 21, 239-260.
- NJI Nederlands Jeugd Instituut. *Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ)*. Verkregen op 21-4-2013 van <http://www.nji.nl/eCache/DEF/1/23/635.dWl0Z2VicmVpZD0x.html>
- Peterson, B. E. & Duncan, L. E. (2007). Midlife women's generativity and authoritarianism:

- marriage, motherhood, and 10 years of aging. *Psychology and Aging*, 3, 411-419.
- Peterson, B. E. & Zurbriggen, E. L. (2010). Gender, sexuality, and the authoritarian personality. *Journal of Personality*, 6, 1801-1826.
- Phalet, K., van Lotringen, C. & Entzinger, H. B. (2000). *Islam in de multiculturele samenleving : opvattingen van jongeren in Rotterdam*. Utrecht: European Research Centre on Migration and Ethnic Relations.
- Phalet, K., Ter Wal, J. & Idema, H. (2004). *Moslim in Nederland. Deelstudie: Religie en migratie: sociaal-wetenschappelijke databronnen en literatuur*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Pratto, F., Sidanius, J., Stallworth, L. M. & Malle, B.F. (1994). Social dominance orientation: A personality variable predicting social and political attitudes. *Journal of Personality and Social Psychology*, 67, 741-763.
- Reynolds, K. J. & Turner, J. C. (2006). Individuality and the prejudiced personality. *European Review of Social Psychology*, 17, 233 – 270
- Rubinstein, G. (1995). Right-wing authoritarianism, political affection, religiosity, and their relation to psychological androgyny. *Sex Roles*, 33, 569-586.
- Schmitt, D. P., Realo, A., Voracek, M., & Allik, J. (2008). Why can't a man be more like a woman? Sex differences in big five personality traits across 55 cultures. *Journal of Personality and Social Psychology*, 1, 168-182.
- Shadid, W. (2005). Berichtgeving over moslims en de islam in de westerse media: Beeldvorming, oorzaken en alternatieve strategieën. *Tijdschrift voor Communicatiewetenschap*, 33, 330-346.
- Slootman, M. & Tillie, J. (2006). *Processen van radicalisering: Waarom sommige Amsterdamse moslims radicaal worden*. Instituut voor Migratie- en Etnische Studies, Universiteit van Amsterdam. Verkregen op 17-4-13 van <http://dare.uva.nl/document/145335>
- Standing, L. G. & Shearson, C. G. (2010). Does the order of questionnaire items change subject responses? An example involving a cheating survey. *North American Journal of Psychology*, 12, 603-614.
- Stevens, G. W. J. M., Vollebergh, W. A. M., Pels, T. V. M. & Crijnen, A. A. M. (2005). Predicting externalizing problems in Moroccan immigrant adolescents in the Netherlands. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, 40, 571-579.
- Te Lindert, A., Korzilius, H., Van de Vijver, F. J. R., Kroon, S. & Arends-Tóth, J. (2008).

- Percieved discrimination and acculturation among Irinian refugees in the Netherlands. *International Journal of Intercultural Relations*, 32, 578-588.
- Vedder, P. & Van Geel, M. (In Press). Radicalizing muslim youth; A conceptual analysis and consequences for interventions. *Nova Science Publishers*.
- Verstraete, B., Maes, L., & Hublet, A. (2008). *Het sociaal wenselijk antwoorden bij adolescentenenquêtes*. Verkregen op 3 juni 2011, van <http://www.kuleuven.be/jgz/ggs/eindwerken/bestanden/eindwerk%20B%20Verstraete.pdf>.
- Zakrisson, I. (2005). Construction of a short version of the right-wing authoritarianism (RWA) scale. *Elsevier*, 39, 863–872.